

in potrebi moralnega ravnanja in življenja. Na otroka še vpliva strašilo z bavavom. Naš preprosti človek je v svetovni vojni mnogo videl in izkusil, njegov duh je izčiščen in njegova notranjost je drugače, bolj svetovno orientirana kot pred vojno. Premagal je otroško dobo in dvomim, da bo vzgoja k dobremu s pomočjo grozot ali radosti v posmrtnem življenju ali s pomočjo ljubezni do personificirane nevidne in oddaljene bitnosti, kot si jo preprosti človek edino more predstavljati, dosti uspešna. Človeški duh po naravnih psihiških zakonih prenese nekaj transcendentnosti (nadnaravnosti), v glavnem — in to sem hotel poudariti — pa naj se dobra in prava vzgoja v širokih plasteh našega naroda naslanja na racionalistično (umsko) spoznanje dobrega in slabega z ozirom na okolico, družbo, državo. Prepričanost o neobhodni potrebi moralno in etično dobrega v socialnem smislu rodi voljo trajnega notranjega razpoloženja za ravnanje po splošno priznanih etičnih načelih . . .

»Akademski Dom.« V ljubljanskih listih beremo, da se je po naročilu Narodne vlade osnoval pripravljajni odbor za ustanovitev društva »Akademski Dom«. Njegova naloga je, do 1. januarja 1919 pripraviti vse, da dobe slovenski akademiki v Zagrebu svoj dom, v katerem bodo dobivali ubožnejši dijaki za primeroma malo odplačilo vso oskrbo, imovitejši pa bodo plačevali vso po društvenem odboru določeno svoto. »Akademski Dom« bo po možnosti otvorjen že s 1. januarjem. — »Akademski Dom« je namenjen vsem slovenskim akademikom brez razlike strank ali imovinskih razmer. Namen mu je, da omogoči slovenskim visokošolcem študij na zagrebškem vseučilišču, kamor bo poslej hodila velika večina slovenskega visokošolskega naraščaja. Teško nalogo prevzame snujoče se društvo, saj treba več kot 300 slovenskim akademikom pripraviti dom in bivališče ter oskrbeti vso oskrbo. — V pripravljajnem odboru so: odvetnika dr. Oton Fetič in dr. Milan Korun ter vladni svetnik dr. Fran Detela. Darove sprejema Ljubljanska kreditna banka pod označbo: »Za Akademski Dom«.

Upravna komisija na Narodni vladi SHS v Ljubljani nam je poslala nastopni komunique: Upravna komisija, ki pod predsedstvom dr. I. Žolgerja posluje na Narodni vladi, je te dni izgotovila in predložila vladi načrte naredb, ki se z njimi določuje delokrog oddelka za notranje zadeve, oddelka za prehrano, oddelka za socialno skrbstvo, oddelka za uk in bogočastje, oddelka za kmetijstvo in oddelka za zdravstvo. Dalje je podala Narodni vladi zahtevano mnenje o vlogi škofijskega ordinarijata glede razmerja katoliške cerkve k državi SHS v prehodni dobi.

Vseučiliško komisijo je ustanovila Narodna vlada. V tej komisiji so gospodje: odvetnik dr. D. Majaron kot predsednik, prof. bogoslovja dr. I. Zorè kot podpredsednik, docent dr. Ramovš kot tajnik in gimn. prof. dr. Debevec kot namestnik.

Višji šolski svet. Za predsednika višjega šolskega sveta v Ljubljani je vlada imenovala profesorja Antona Sušnika, za njegovega namestnika pa prof. dr. Fr. Plešiča. Skrutinij o izvolitvi obeh zastopnikov učiteljstva in njihju namestnikov se še ni vršil.

Telovadba sokolskega naraščaja. Poverjenik za uk in bogočastje, g. dr. K. Verstovšek, je sklical na dan 12. t. m. posvetovanje glede udeležbe dijaške in ljudskošolske mladine pri telovadbi obeh telovadnih organizacij — Sokolov in Orlov. Razgovora so se udeležili zastopniki poverjeništv za uk in bogočastje, poverjeništv za socialno skrbstvo ter Slovenske Sokolske Zveze in Zveze Orlov. — Po dolgi debati pro in contra so sklenili: a) Naraščaj je dovoljen obema organizacijama (Sokolom in Orlom); odločitev se prepušča staršem; b) obe Zvezi naj preskrbita naraščaju dobrih vaditeljev; c) učiteljstvo naj v šoli opusti vsako agitacijo; d) uporaba šolskih telovadnic naj se določi enakomerno obema organizacijama; d) o podrobnosti se dogovorita obe Zvezi. — To poročilo posnemamo po »Slovincu«. Od učiteljskih organizacij ni bila na posvetovanje nobena vabljen.

Ureditev selilne pristojbine. Poverjeništv za finance Narodne vlade v Ljubljani je izdalo naredb, ki preureja selilne pristojbine državnih uradnikov in uslužbencev. Kot odškodnino za pohištvo dobi uradnik ali uslužbenec, ako je samec, dvomesečno temeljno plačo, ako ima pa poleg sebe enega ali več družinskih članov, štirimesečno temeljno plačo (brez funkcijske, aktivitetne in draginjske doklade). Preurejene so tudi ogledne in druge potne stalne pristojbine. Avskultanti, praktikanti in elevi dobivajo vse

te pristojbine v isti višini kakor uradniki XI. činovnega razreda.

Regent Aleksander Jugoslovanski akademiji. Iz Zagreba poročajo: Na svoj pozdravni brzojav je dobila Jugoslovanska akademija v Zagrebu od regenta Aleksandra odgovor, kjer poudarja, da ga posebno veseli, da je prejel pozdrave od Jugoslovanske akademije, ki ima nalogo, širiti ideje velikega Strossmayerja. Akademija je odgojila može, ki so proslavili jugoslovanski narod pred vsem svetom in pokazali, da ne smemo samo umirati »za krst častni in slobodu zlatnu«, ampak da smo tudi vajeni, držati v eni roki ostri meč, v drugi pa knjigo prosvete in vede. Regent Aleksander izraža svoje uverenje, da bo na temeljih najširšega demokratizma, stroge ustavnosti in popolne ravnopravnosti vseh treh ver zgrajena Jugoslavija najboljša zaščitnica in opora znanosti in umetnosti. Regent zagotavlja akademijo o svoji naklonjenosti, ji obeta najdalekosežnejšo podporo in končuje z vzklikom: »Naj živi duh Strossmayerjev, Mazuraničev in drugih velikih Jugoslovancev!«

Vojne izgube Avstroogrsk. Listi priobčujejo statistične podatke o izgubah bivše avstroogrsk. armade. Armada je izgubila na mrtvih, ranjenih in pogrešanih skupaj 4 milijone mož. Izmed teh je službeno dognano, da je mrtvih 800.000 mož. Od 310 aktivnih generalov jih je padlo le 8, od 2308 štabnih častnikov jih je padlo le 359, izmed nižjih aktivnih častnikov jih je padlo 3888, dočim jih je padlo izmed rezervnih častnikov 8970. Padlo je v cellem 5 princev, med temi pa ni nobenega habsburškega ali parmskega princa.

Madžarski jezik so v hrvatskih srednjih šolah odpravili z naredbo poverjeništv za uk in bogočastje. Dijaki iz oddelka za madžarskim jezikom morajo preiti v oddelek s francoskim jezikom dotičnega razreda.

Dr. Masaryk, predsednik češko-slovaške republike, se je dne 21. t. m. v triumfalnem prihodu vrnil v Prago in je prevzel svoje posele. Izven domovine je živel in delal za domovino ravno 4 leta in 4 dni.

Za poslanika jugoslovanske države SHS v Pragi je imenovan Ivan Ribar, bivši župan ljubljanski.

Slovanski jeziki in Čehi. Učni tečaji, ki jih oskrbuje prosvetna zveza v Brnu, so se že vsi začeli. V štirih tečajih poučujejo ruščino (3 tečaji za začetnike, 1 tečaj pa za one, ki so že obiskovali ruščino tečaje), v dveh tečajih poučujejo srbohrvaščino, v enem pa poljščino. Število teh tečajev, na katerih ni srednješolske mladine, priča, kako se češka javnost zanima za slovanske jezike.

Nemška Avstrija je svojemu učiteljstvu dovolila nabavni prispevek za leto 1919.

Italijani snujejo italijanske šole. Italijanske oblasti so jele v okolici Reke snovati italijanske šole z vsem pritiskom in terorizmom, ki ga jim daje v roko aprovizacija. Zlasti silijo nižje sloje, naj vpisujejo svojo deco v italijanske šole.

Verouk na Češkem. Višji šolski svet v Pragi je izdal naredb, ki morejo na njeni podlagi starši ljudskošolske in srednješolske mladine svobodno določiti, ali naj njih otroci obiskujejo verouk ali ne.

Duhovniki-nadzorniki na Pruskem. Pruski državni tajnik za uk in bogočastje, prej ljudskošolski učitelj Adolf Hoffmann, je izdal naredb, po kateri so odpuščeni vsi duhovniki, ki so okrajni šolski nadzorniki na Pruskem.

Polemika.

Ali ne gre brez zbadanja?

O glasilu Jugoslovanske socialno-demokratske stranke ne more nihče trditi, da ni resen list, ki s svojo odločno in zavestno pisavo izbornu služi interesom svojih somišljenikov, obenem pa posveča tudi vsem drugim javnim zadevam in vprašanjem primerno pozornost. Mi smo iz »Napreja« že večkrat kaj citirali, hoteč pokazati s tem, da se glasilu našega socialističnega delavstva zanima tudi za šolstvo in za naš stan. Saj je vendar v interesu delavstva, da pozna naše prilike in nepilike. Kakor je šolstvo last vsega naroda, tako je tudi last delavstva, ki je del in člen naroda kot celote. Kdor pozna one kraje po naši domovini, kjer prebiva delavstvo, mora potrditi, da se učiteljstvo s posebno ljubeznijo oklepa delavskih otrok, ker pozna položaj njihovih staršev in ve, da ravno šola postavlja tem otrokom prve temelje boljše in lepše bodočnosti. Ako bi kje ne bilo tako, bi bili mi prvi, ki bi vsako drugačno ravnanje učiteljstva z delavsko šolsko mladino odločno grajali in neizprosno obsodili! Na drugi strani pa moramo poudarjati, da je delavstvo učiteljstvu za njegovo delo hvaležno, kakor tudi

učiteljstvo ne odreka delavstvu priznanja, da stoji ono, kolikor ga je zavedno organizovanega, med prvimi zagovorniki naših težej, o čemer nas prepričuje delavski tisk in o čemer so nas voditelji delavstva že večkrat uverili na naših zborovanjih in shodih. Ta samorodna harmonija, ki vlada med nami, dokazuje, da drug drugega ujemamo, da smo drug drugemu potrebni in da je končno v interesu obeh stanov, ako to harmonijo ohranimo in se zblizujemo, namesto da bi se po intrigah in klevetah trgali in si eden drugemu oteževali položaj. Resni in dostojni kritiki ni nihče nasproten, ker ve vsak socialno izobražen človek, da ni nikogar pod solncem, ki bi bil brez napake, in da je vsako delo, izvršeno v javnosti ali namenjeno javnim interesom, izpostavljeno javni kritiki, ki mora imeti značaj stvarnosti in izboljševanja, zko reflektuje na priznanje resnosti in uvaževanja!

Ako smo svojedobno v gotovem časopisju brali gola natolcevanja in dostikrat močje prestrezali z napuhom, sovraštvom in lažjo otrovane puščice, smo vedeli, da morejo tudi taki ptiči peti le s svojim grlom in da iz rokovnjačeve torbe ne visi oljčna vejica. Mislimo pa, da bi »Napreju« takrat, kadar kritikuje naše delo in izreka svoje mnenje o njem, prav lahko izhajal brez zbadljivk; ki jih njegovi dopisniki vtihotaplajo v vrste stvarne vsebine in izkušajo na ta način našemu poštnemu prizadevanju pritisniti pečat manjvrednosti, nezavednosti in koristolovstva! Tudi socialnim demokratom bi ne bilo všeč, ako bi naš list njim nasproti postopal po taki nerealni metodi.

Tako beremo v 289. števu »Napreja« z dne 17. t. m. članek »Uboga kultura in šola«, kjer govori člankar o šolskem nadzorstvu, o nekakšni barantiji »poljubljanskih kotih in pisarnah ter o koritih in koritarjih«. Kako neokusno in nestvarno obenem! Za šolsko nadzorstvo v tej prehodni dobi — dokler ne dobimo novega šolskega zakona za vso Jugoslavijo, ki bo tudi to vprašanje rešil v kar najbolj demokratskem in modernem smislu — velja za nas 4. in 5. točka spomenice, ki sta jo naša Zaveza in Slomškova Zveza soglasno sklenili, podpisali in izročili Narodni vladi dne 2., oziroma 3. novembra letos. Nominiranje se je doslej sklenilo glasom četrtega odstavka 4. točke imenovane spomenice na zborovanjih v Ljubljani, v Celju in Celovcu, kakor se bo pozneje, ko bodo razmere to dopustile, sklenilo takisto v Trstu, v Sežani, v Gorici in Tolminu. Vsa naša barantija obstoja v tem, da smo se strogo držali sklepov svojih organizacij, kateri sklepi so vendar in edino za nas obvezni, dokler hočemo biti organizovani učitelji. Povsod so se odločili za močje, ki so o njih prepričani, da sodijo na taka mesta. Politika ni pri tem prav nič odločevala, in torej tudi ni res, kar trdi »Napreju« v stavku: Kdo bo zasedel to važno mesto, šolnik ali politik, to je seveda egalno in tega sploh ni na dnevnem redu! Med kandidati naših organizacij je sploh le en sam aktiven politik, ki pa je doslej ta svoj mandat porabljal v prvi vrsti za to, da pribori šoli in učiteljstvu to, kar oba potrebita.* Če je to greh in dokaz nekvalificiranosti — pa naj bo! Da pa mora med organizacijami, ki sta si stali do sedaj stvarno in nestvarno nasproti, priti ob skupnem delu predvsem do kompromisov, temu ne more nihče oporekati, zakaj brez kompromisov ni zblizanja, brez zblizanja pa ni skupnega dela. Sicer pa — kakor že rečeno — velja to le za prehodno dobo. Ob definitivnosti ureditve nadzorniškega vprašanja bo itak dana učiteljstvu prilika, da se zopet izjavi, kakor se je moglo sedaj, ko nimamo nobenega zakonitega predpisa, izjaviti le potom svojih organizacij. To je resnica, vse drugo je temu nasprotno!

V števu 295. z dne 24. t. m. beremo v »Napreju« članku »Križa v našem šolstvu« stavek: »Žalobog je pa teh razmer (izrabljanje in zlorabljanje šole in učiteljstva; op. uredn.) deloma krivo tudi naše naivno učiteljstvo samo, ki ga niso izpa-metovale nobene brec in nasilstva, ampak je drvelo vedno in vedno čez drn in strn za svojimi nehvaležnimi »protektorji«.

Kakor se zdi, bodo frazo, ki smo jo že obilokrat ovrgli, ponavljali do sodnega dne, čeprav se ne strinja z okusom resnega in pravičnega socialista, da bi venomer metal našemu učiteljstvu v obraz naivnost, ki naj naš stan v očeh mase poniža na stopnjo bedaste črede oslov, hitečih namenoma in hotoma v lastno pogubo! Prijatelji pri »Napreju«: Est modus in rebus tui in takih slučajih, kadar namakajo vaši člankarji peresa v boje in napore naše poštene preteklosti!

* Ob njegovi izvolitvi je socialistično delavstvo, ki ga je tudi volilo, posebno poudarjalo, da mu da svoje glasove zato, ker hoče pomagati učiteljstvu, da pride do svojega zastopnika in zagovornika tam, kjer mu režejo kruh in dele pravice. — Uredn.

Solska reforma in demokracija.

Pod tem naslovom je priobčil »Slovincu« z dne 20. t. m. (št. 293.) članek, kjer piše poleg drugega tudi to-le: Zadnja številka »Učiteljskega Tovariša« z dne 13. decembra zahteva, naj bo ljudskošolsko učiteljstvo državno, prav kakor srednješolsko in visokošolsko. Utemeljuje se zahteva s tem, da mora biti učitelju dana možnost, službovati kjerkoli v Jugoslaviji. Učitelj, ki mu sin študira na visoki šoli v Zagrebu, naj ima možnost, biti nastavljen v Zagrebu; pot naj mu bo prosta v Primorje itd. To so gotovo upravičene želje, deloma jako upravičene. S stališča učiteljstva je gotovo položaj učiteljev tem ugodnejši, čim širše je ozemlje, ki je prosilcu dostopno. Kako pa je s stališča šole? Ali je pri nas primerna enotna ljudska šola? Ali je treba znati učitelju na ljudski šoli na Gorenjskem isto kakor na primer v Dalmaciji ali Slavoniji? Bodoči ljudskošolski učitelj naj bo ljudski pedagog, naj uči mladino tega, kar bo v življenju rabila. Zato takoj omenim, da moramo priti do tega, da bo ljudskošolski učitelj na kmetih izobražen v poljedelstvu, da bo učiteljica na kmetih poznala kmetiško gospodinjstvo in vsa važnejša dela, ki jih bodo morale vršiti njene učence kot bodoče gospodinjce. To se bo seveda dalo izvesti šele, ko se preuredi v tem smislu učiteljska izobrazba na pripravnicah. Učitelj naj bo sam vzgojen nekako za kmeta, če ima namen, vzgajati svoje učence za ljudi, ki ne bodo imeli želje, se pogospoditi, ampak živeti lepše življenje nego starši na rodni zemlji. V tem ozirom bo pa gotovo učitelj kmetiškega ljudstva rabil drugačno izobrazbo kot učitelj bodočega obrtnega naraščaja ali celo mornarskega naraščaja. Kakšna naj bo ljudska šola, da bo odgovarjala ljudskim potrebam, torej ne bo mogoče odločiti centralno, ampak se mora to delo kar mogoče decentralizirati. Tu bo treba specialnih študij in jako gibljivega aparata, da se bo lahko ljudska šola prikrojila po ljudskih potrebah in ne bomo vlekli naprej avstrijskega birokratizma. Ljudska šola bo moralo biti drugačna med Slovenci s 14,6 odst. analfabetov, kakor med Hrvati s 61,7 odst. analfabetov ali med Srbi v Srbiji s 43,4 odst. analfabetov. (Statistika po navedeni številki »Učit. Tovariša«.) Višja splošna ljudska izobrazba stavi tudi na učitelja višje zahteve. Učitelji v jezikovno mešanih okrajih bodo tudi morali obvladovati oba jezika, ki se stikata v njihovem šolskem okolišju. Kar se tiče poznanja literature in jezika sploh, bo Slovenec tudi malokdaj poznal tako dobro n. pr. hrvatski jezik in slovstvo kakor Hrvat, in še bolj bo to veljalo obratno. — Ti razlogi bi torej govorili za decentralizacijo. Kako naj pa spravimo s tem v sklad želje učiteljstva po možnosti, da se nastavi po vsem obsegu Jugoslavije? Velik del izobrazbe učiteljeve bo itak skupen za učitelje po mestih in po deželi, med Slovenci, Hrvati in Srbi. Učitelj, ki bi torej želel iz važnih razlogov, preseliti se k bratskemu narodu, bi moral napraviti dodatno izpit. V prihodnji dobi bo itak slovenski učiteljski material moral vsaj deloma izpolniti vrzel, ki vlada zlasti med Srbi. Za poznejši čas naj se pa določi ne preveč kompliciran modus, ki omogoča učiteljstvu premembo službovanja.

Tem »Slovincem« izvajanjem nasproti stoji naše stališče, da mora biti vse šolstvo — torej tudi ljudsko šolstvo — z novim državnim šolskim zakonom enotno urejeno in ga mora voditi centralna učna uprava. Temelje in principe vse osnovne narodne izobrazbe mora obsegati okvirni zakon, ki določaj v vsakem pogledu minimum — v nekaterih vprašanjih tudi maksimum — zahtev, pod katerega, oziroma nad katerega ne sme nihče in nikjer, ako hočemo državni celoti dati enotno lice tudi z ozirom na šolstvo. Govoriti ne bomo več smeli o slovenskem, o hrvatskem in o srbskem šolstvu, ampak kakor imamo sedaj samo državo SHS, tako moramo imeti tudi samo enotno državno šolstvo SHS. Prvi pogoj takega šolstva pa je njega centralizacija, ravnotako kakor bo prvi uspehi takega šolstva odprava one, v odstotkih izkazane razlike med analfabeti dosežanjih Slovencev, Hrvatov in Srbov. Za centralizacijo šolstva pa govori tudi in predvsem stvarni razlog, ker hočemo enotnost in važnost šolstva imeti očuvano pred vsemi in vsakterimi poizkusi, ki bi kdaj ravno potom decentralizacije stremili za tem, da izvajajo nasproti šolstvu svoje nešolske, strankarske ali političke vplive. Pod nobenim pogojem in za nobeno ceno ne smemo dopustiti, da bi kdorkoli in kadar koli se izrabljalo šolstvo v kake druge namene in smotre, nego jim mora šolstvo služiti. Četudi bi ne imeli v tem pogledu slabih izkušenj, bi nam to načelo nareko-

valo naše pojmovanje nalog našega šolstva, onih nalog, ki hočejo in morajo služiti edino koristim in interesom naroda kot celoto in države kot celote! »Kdor ima šolstvo v rokah, tega je bodočnost!« so govorili doslej politiki in strankarji. Danes in v bodoče pa naj govori tako naša država, in z njo moramo govoriti tako vsi, ki smo zavedni državljani: »Država mora imeti šolstvo v rokah, ker hoče ona in ker hočemo mi, da je bodočnost njena!« Telo brez duše je mrtvo — država brez šolstva je tudi mrtva!

Naravnost navno je, kako govori »Slovencev« clankar o učiteljski izobrazbi. Učitelju na Gorenjskem ni treba znati istege, kakor učitelju v Dalmaciji ali Slavoniji. Kakor da bi imeli tudi poslej gorenjske učitelje, dalmatinske in slavonske učitelje. In konkor različnih učiteljev, toliko različnih učiteljskih. Učitelj naj bo izobrazben za kmeta, za obrtnika, za meščana, za mornarja itd. . . Torej tudi tako: konkor stanov, toliko učiteljskih! In vsak, ki hoče na učiteljske, mora že ob vstopu povedati, kam pojde potem učiteljevat: ali na kmete — ali v mesto, med obrtnike — ali med trgovce. Potem ga posijejo na dotično učiteljsko ali na dotični oddelek učiteljskega, kjer dobi kandidat zahtevano specialno izobrazbo. Ne vemo sicer, kako si »Slovencev« clankar to predstavlja, a eno je skoro gotovo, da bi potemtakem dobili premalo učiteljev, ki bi se že od vsega začetka odločili, da pojdejo službovat na kmete, in preveč onih, ki bi hoteli ostati po mestih — ali pa obratno: enih bi imeli na izobilje, medtem ko bi drugih primanjkovalo.

Ze ta edini primer nam dokazuje, v kako zmedo bi zabredli, če bi se zavzemali in ogrevali za decentralizacijo šolstva: vsak kramarček bi ga meril s svojim vatlom ter ga strigel in krnil s svojimi škarijami. Bog nas čuvaj takih šolskih potvor! Ampak učiteljsko strokovno izobrazbo moramo postaviti na široki temelj enotnosti z odprto potjo navzgor do vseučilišča! To je naša načelna zahteva, ki jo bomo v interesu šolstva in stanu izkušali uveljaviti tam, kjer bo čas in prostor za to. Za posamezne panoge narodne kulture v najširšem pomenu te besede se bo posameznik specializiral potem, ko bo na svojem službenem mestu ali pa že tekotom svojih študij, kakor in kamor ga bo nagibala njegova specialna darovitost in ga gnalo veselje, izvirajoče iz te darovitosti in naklanjajoče ga k tej ali oni stroki narodne kulture.

Glede jezikovne usposobljenosti je stvar taka, da se mora na vsa jugoslovanska učiteljska uvesti obligatno učenje slovensčine in srbo-hrvaščine. In vsak jezikovno kvalificiran učitelj bo imel odprto pot po vsej Jugoslaviji, ker ga bo ravno enotna strokovna izobrazba usposabljalja za vsako službeno mesto, medtem ko ga bi enostransko znanje vezalo le na gotov službeni kraj.

Vseh teh važnih vprašanj smo se le deloma samo dotaknili. Rešitve čakajo drugod in ob pravem času. Diletanti, nadahnjeni z neprevetrenim vzduhom starinske domačnosti, jih ne bodo reševali. Sicer nam zdrkne škripajoča samokolnica na stari kolovoz in obtiči že na začetku pota!

Iz Jugoslavije.

— **Dr. Evgen Lampe** †. Dne 16. t. m. je umrl v Ljubljani dr. Evgen Lampe, stolni kanonik, papežev častni komornik, bivši deželni odbornik, član deželnega šolskega sveta itd. Učiteljsvu, zlasti onemu na bivšem Kranjskem, je Lampetovo ime predobro znano. Tudi v našem listu smo ga prav velikokrat imenovali. Od tistega časa, ko je začel kaplanovati na Bledu, pa vse do zadnjega, ko je še funkcioniral c. kr. deželni šolski svet in deželni odbor v Ljubljani, je bil dr. Lampe najizrazitejši in najzvestejši oproda silovite in brezobzirne politike dr. Susteršiča, ki je našemu narodu, našemu šolstvu in našemu učiteljsvu toliko škodovala in provzročila toliko gorja. V mnogotero rodovino se je naselila bridka žalost, mnogotera učiteljeva žena je točila grenke solze. Vse te solze so sedaj posušene. Smrt poravnava dolgove, smrt zbija odpuščanje! — Dr. Lampe je bil velik talent širokega obzorja in vsestranske izobrazbe. To zdravo jedro njegovega bistva je zastrupil nesrečni zli duh dr. Susteršiča, ki je okužil vsakega, kogar je zapletel v svoje mreže. Škoda, da se mu je vdal tudi Lampe, ki bi spričo svoje bogate darovitosti lahko uspešno služil cerkvi, narodu in domovini. Naj mirno počiva v domači zemlji!

— **Strahovi**. Komaj smo stopili v svojo državo, v svobodno Jugoslavijo, jo je nagloma popihal iz Ljubljane naš stari znanec in prijatelj — Kaltenegger. Besna jeza do vsega, kar je našega, ga je vrgla

iz našega središča. A ta jeza se mu je morala kaj hitro ohladiti, ker se je Kaltenegger vrnil v Ljubljano. Nemara se da med potrepeljivimi Slovenci le ugodnejše živeti, nego pa tam zunaj med nemškimi brati. Tudi po višem šolskem svetu je že strašil. Tam imajo v dveh zabojih skrito znamenito Opekino pesem: »Ajmo, ajmo, vinarje zbirajmo, jih za vojsko, za cesarja dajmo!« In v tiste zaboje je butil Kalteneggerjev korak. Zapuščena in skrita pesem se je v urah samote, zavrženo-sti in zatajenosti kar sama prepesnila, pa je zaklicala Kalteneggerju: »Ajmo, ajmo, stran korak ravnajmo, drugim prostor in besedo dajmo!« — Kaltenegger, od teh prijaznih besed podžgan, se je začutil tujca v svojem bivšem pasaliku in jo je okuril po stopnicah dol. Zalostno sta za njim strmela dva zvesta njegova služabnika — Bezjak in Opeka! »Ajmo, ajmo, stran korak ravnajmo, drugim prostor in besedo dajmo!« neprestano kliče varianta iz temnih zabojev . . .

— **Kako so oddajali službe!** Sredi meseca maja so ustanovili začasni razred na oddelku pomožne šole pri IV. mestni deski ljudski šoli na Prulah v Ljubljani. V par dneh je bila že na predlog nadzornika Lavtižarja brez vsa zapisane v svojem uradnem slovarju. Pravičnosti in zakonitosti nima Lavtižar račun je že velik — treba bo plačila! Kega razpisa stalno namerščena mlada suplentka M. Na starejše učiteljice ni nihče mislil, nanje se ni nihče oziral.

— **Nov slovenski list na Koroškem.** V Velikovcu je začel izhajati »Jugoslovanski Korotan«. Izhaja po dvakrat na teden. Urednik mu je Srečko Puntar.

— **Hranilnica in posojilnica »Učiteljskega konvikta« v Ljubljani**, registrirana zadruga z omejenim jamstvom, bo pričela s 1. januarjem 1919 obrestovala hranilne vloge po 4%. Načelnstvo.

— **Preosnova šolstva v Ljubljani.** Šentjacobsko deklinška osemrazrednica in II. mestna deška osemrazredna ljudska šola se izpremenita v petrazredni ljudski in trirazredni meščanski šoli. Mestna deška nemška lj. šola postane V. mestna slovenska deška lj. šola, nemška deklinška lj. šola pa III. slovenska deklinška lj. šola. Namesto sedanje šulvereinske deške štirirazrednice se ustanovi trirazrednica, ker za višje organizirano nemško šolo v vsej Ljubljani ni dovolj otrok.

— **Da ne pozabimo!** Ko je ljubljansko učiteljsvo volilo pred šestimi leti dva učitelja-strokovnjaka v mestni šolski svet, sta zmagala napredna kandidata. Proti tej volitvi so vložili učitelji Susteršičanci priziv na deželni šolski svet in naposled pa še na naučno ministrstvo. Po preteku treh let je ministrstvo potrdilo oba izvoljena napredna kandidata. Mislili smo, da bo zdaj mir. Pa ni bilo tako! Oglasil se je namreč z novim rekurzum učiteljski zbor iz Spodnje Šiške, in sicer z motivacijo, da se je med tem časom priklopila Sp. Šiška Ljubljani in da se morajo zaradi tega vršiti nove volitve, ki naj jih bo deležni tudi šišensko učiteljsvo. Ta argument se je pa celo Kalteneggerju zdel neutemeljen in je vrgel priziv naravnost v koš. Značilno pri tem prizivu je pa dejstvo, ker ga je podpisal tudi »nadstrankarski« c. kr. šolski nadzornik Fran Lavtižar, ki je bil, kakor pravijo, izumitelj tega priziva. Tako se je nadzornik Lavtižar tudi ob tej priliki pokazal vernega slugo zlohotne Susteršičeve klike!

— **Poverjeništvu za socialno skrbstvo** bo v kratkem potrebovalo več uradnikov, oziroma uradnic pri posredovalnici za delo in njenih podružnicah, ki bodo ustanovljene na ozemlju Narodne vlade SHS v Ljubljani. Zaradi tega se naj pismeno oglašna imenovanem poverjeništvu vsi oni, ki so že kdaj delovali v kaki posredovalnici za delo in bi bili pripravljeni prevzeti službo pri državni posredovalnici. Pismenim priglasom je priložiti dokazila o tozadevni sposobnosti, oziroma o tem, da je pri-glašeni že deloval v takem uradu. Razen tega je opisati v priglasu osebne sposobnosti. — Poverjeništvu za socialno skrbstvo potrebuje natančen kataster vseh strokovnih delojemalskih in delodajalskih organizacij na ozemlju Narodne vlade SHS v Ljubljani. Zato pozivamo vse tozadevne organizacije, da v lastnem interesu v naj-krajšem času sporoče imenovanemu poverjeništvu podatke: 1. Ime in sedež organizacije; 2. število članov dne 1. decembra t. l., imena vodilnih oseb, višino članarine, pravila, socialne uredbe; 3. ali ima organizacija posredovalnico za delo, njena ureditev in kdo jo vodi?

— **Upravni odbor dnevnih zavetišč** v Ljubljani je dobil za nabavo črevljev ubožni šolski mladini znesek 29.545 K.

— **Tovarišem, ki imajo vidna odlikovanja bivše avstrijske vlade!** V demokratski državi nočemo vidnih odlikovanj! Zavest vztrajnega dela za narod bodi na-

še priznanje! Priloženi križec III. r. izročam uredništvu »U. T.«, da ga odda Narodnemu Svetu in pozivam tovariše, ki imajo podobne igrače, da me posnemajo! Nosil ga nisem nikoli. — V Radečah, dne 15. decembra 1918. — Fran Rant, nadučitelj.

— **Narodni praznik v šoli na Dobrni pri Celju.** Bil je to najlepši dan, kar jih je doživela šola na Dobrni! Pred nekaj leti so ob priliki neke cesarske slavnosti strgali od zaves pri ovenčani cesarski sliki trobojniške trakove in tožili učitelja, ki je na slovenski grb napisal obletnico cesarjeve vlade. Da, mučniško življenje je imelo narodno učiteljsvo na Dobrni! Na dan narodnega praznika pa se je odela tudi ta šola v slovenske barve. Ob 10. uri dopoldne so prikoralali gostje, društva in požarna bramba, na čelu jim narodna godba, v slavnostno ovenčano šolo. Načelnik kr. šol. sveta je slovesno snel šolski zastavi črnožolte trakove in ji pripel slovenske z napisom: »Solska mladina obljublja Jugoslaviji ljubezen in zvestobo!« Nastopala je mladina, vsa v narodnih nošah, s prav čednimi deklamacijami. Pazljivo, s solzami v očeh so poslušali navzoči slavnostni govor učiteljice Levstikove. Solske stene so bile okrašene z zelenjem in raznimi napismi, reki naših prvoboriteljev, Aleksandra in Wilsona. Zlasti ugajala je ljudstvu slika na sprednji steni, ki predstavlja osvoboditev naroda. Slika in vsa dekoracija šole je delo učiteljice Levstikove. Po tej slavnosti se je udeležila mladina tudi svečanosti v cerkvi in slavnostnega obhoda skozi toplice. S topliški-balkona so se govorniki, gg. Rekeb iz Celja, Jarnovič iz Dramelj in župnik Kukavič, ponovno obračali do mladine z navdušenimi govori. Otroci so tudi s burnimi kliči kazali svoje veselje in svojo navdušenost. Pred šolo je kaplan Firastelj, ki je v prelepih besedah proslavljaj Jugoslavijo in razlagal pomen dneva že v cerkvi in šoli, slavnost zopet zaključil. Res mnogo užitka je imela šolska mladina ta dan, ki ji gotovo ostane v najlepšem spominu. In šola! Prvič, kar obstoji, se je odela v slovenske barve — prvokrat je pokazala, da ima biti samo le slovenska šola. Učiteljsvo pa, ki je kdaj tukaj narodno delalo in tupelo pod nemškim jarmom, je prejelo ta dan zadoščanje — dokaze, da ni delalo in trpelo zaman!

— **Iz Tržiča na Gorenjskem** poročajo: Po mnogih prošnjah krajnega šolskega sveta je višji šolski svet dovolil, da se otvori peti razred na tukajšnjih slovenski šoli, ki naj dobi tudi vzporednico, ker je učencev in učenek za en razred preveč. S tem je ustrezno želji vseh, ker je dana prilika za višjo izobrazbo naše mladine. — Nemško zasebno šolo zaradi pomanjkanja nemških otrok kmalu zatvorijo.

— **Priznanje.** Narodna vlada je priznala tov. nadučitelju Matiji Bartlu v Semiču ob vpokojitvi v priznanje njegovega zgledega dolgoletnega delovanja v šoli častni naslov šolskega ravnatelja.

— **Begunska podpora.** Narodna vlada je sklenila: Vsem aktivnim in vpokojenim slovenskim učiteljem in učiteljicam iz Goriške in Gradiške, ki bivajo v ozemlju Narodne vlade SHS v Ljubljani in niso nikjer zaposleni, se izplača begunska podpora, dokler ne dobe nakazane draginske doklade.

— **Obrtno nadzorništvo.** Območje obrtnega nadzorništva za Kranjsko s sedežem v Ljubljani je razširjeno na vse ozemlje Narodne vlade SHS v Ljubljani. Za obrtnega nadzornika v VI. činovnem razredu je začasno imenovan inženir A. Stebi.

— **Sestanek društva kmetijskih učiteljev** ki je bil določen na 21. t. m., se je moral preložiti na soboto, dne 28. t. m.

— **Za bedno srbsko deco** je trgovska šola, ki ji je vodja in lastnik ljubljanski tovariš Gaertner, darovala 700 K.

— **Na krsto Ivana Cankarja** je tudi učiteljsvo položilo venec z napisom: »Pisatelju Kačurja — učiteljsvo!«

— **Zatvorjene sulferajske šole.** Sulferajnsko šolo v Suhorju so Nemci sami, kakor pravijo, začasno zaprli. Sulferajnska šola v Velenju na Štajerskem pa je bila zatvorjena na ukaz Narodne vlade.

— **Iz Celovca** nam pišejo: Mestni šolski zaklad izkazuje za prihodnje leto 202.214 K potreščine.

— **Izpremembe na bivšem Koroškem.** Narodna vlada SHS v Ljubljani, oddelek za uk in bogocastje, je odstavila od službe okrajnega šolskega nadzornika za velikovski okraj Josipa Socherja in postavila Pavla Koširja začasno za okrajnega šolskega nadzornika za velikovski okraj. — Narodna vlada SHS v Ljubljani, oddelek za uk in bogocastje, je odstavila Ano Besoldovo, učiteljico v Pliberku, in Ivana Sporčiča, nadučitelja v Mežici, ter nastavila Jadvigo Strelovo za učiteljico v Pliberku in

Iva Feiniga, šolskega vodjo v Tunelu, kot nadučitelja v Mežici. — Narodna vlada SHS v Ljubljani, oddelek za uk in bogocastje, je imenovala S. Nikolajo Krulcevo za učiteljico na dvorazredni ljudski šoli v St. Jakobu v Rožu, Franca Aichholzerja za prov. okrajnega šolskega nadzornika za šole beljaskoga okrajnega giavarstva in šmonorskega sodnega okraja, Zdravka Kovaca v službovanje slov. ljudski šoli v St. Jakobu v Rožu, Rudolfa Mencina za okrajnega šolskega nadzornika za šole celovskega okrajnega giavarstva, v kolikor spaaajo v območje Narodne vlade SHS v Ljubljani, z zacasnim sedežem v Borovljah; Josipa Reichmanna za provizoričnega učitelja na ljudski šoli pri Mariji na Zilji. — Narodna vlada SHS v Ljubljani, oddelek za uk in bogocastje, je imenovala Antona Kobenterja, abs. učit. kandidata za namestnega učitelja v St. Jakobu v Rožu. — Narodna vlada SHS v Ljubljani, oddelek za uk in bogocastje, je imenovala Tomaza Kuperja za zacasnega učitelja v St. Jakobu v Rožu. — Narodna vlada SHS v Ljubljani, oddelek za uk in bogocastje, je imenovala Julija Majerja zacasno za učitelja in šolskega vodjo v St. Janžu v Rožu. — Narodna vlada SHS v Ljubljani, oddelek za uk in bogocastje, je dodelila Franca Skofca v zacasno službovanje kot šolskega voditelja k Mariji na Zilji pri Bejaku. — Narodna vlada SHS v Ljubljani, oddelek za uk in bogocastje, je odpustila Janeza Macka iz službe nadučitelja v Kapli na Dravi in imenovala Josipa Macarola, šolskega vodjo na Vojsnici, kot šolskega vodjo v zacasno službovanje v Kapli na Dravi. — Narodna vlada SHS v Ljubljani, oddelek za uk in bogocastje, je odstavila Osvalda Bernolda od službe nadučitelja pri Mariji na Zilji. — Narodna vlada SHS v Ljubljani, oddelek za uk in bogocastje, je odstavila Julija Bohatta od vodstva šole v Grobinju in ga zacasno pustila istotam kot učitelja ter dodelila Franca Vendramina, nadučitelja v Dutovljah, kot šolskega voditelja v zacasno službovanje v Grebinj (na bivšem Koroškem).

— **Izpremembe na bivšem Štajerskem.** Narodna vlada SHS v Ljubljani, oddelek za uk in bogocastje, je odstavila kot okrajna šolska nadzornika nadučitelja Tomaza Wernitznigga, okrajnega šolskega nadzornika za mesto Ptuj in za nemške šole okrajev Ormož, Konjice, Sv. Lenart v Slov. goricah, Ljutomer, Marenberg, Maribor (okolica), Rogatec, Soštanj, Slovenska Bistrica in Slovenjgradec, ter vladnega svetnika Klementa Profta, okrajnega šolskega nadzornika za mesto Celje in za nemške šole okrajev Celje (okolica), Vranksko, Sevnica, Brežice in Laško. Njima podrejene šole je podredila šolskim nadzornikom za slovenske šole dotičnih okrajev. — Narodna vlada SHS v Ljubljani, oddelek za uk in bogocastje, je odstavila Julija Ogrissegga kot nadučitelja nemške ljudske štirirazrednice v Brežicah ter ga dala na razpolago štajerskemu deželnemu šolskemu svetu.

— **Šolska mladina v Tržiču na Dolenjskem** je nabrala narodnega davka dne 14. t. m. na dan narodnega praznika 136 K 57 v. Prireditve šolskih otrok dne 1. decembra pa je prinesla 346 K 50 v. — Skupaj je poklonila šolska mladina 483 K 7 vin. narodnega davka.

— **Umrla je** pri D. M. v Polju dne 18. t. m. gospa Franja Miheličeva, soproga tamkajšnjega nadučitelja tovariša Viktorja Miheliča, ostavivši nedoletna otroka Viktorja in Ljudmilo. — Bodi vrli slovenski ženi ohranjen ljub spomin! Preostalin naše sožalje!

— **Predstavniki naprednega dijaštva** so odposlali v Belgrad naslednji brzojav: Vaša kraljeva Visokost! Slovensko napredno dijaštvo je trdno odločeno slediti korakom onih svojih tovarišev, ki so se junaško žrtvovali, da s smelim prevratom stresejo in vržejo raz sebe tuji jarem. Ljubezena naša, ki se tako strastno boji za težko priborjeni cilj, naj Vas uveri, da bo naša požrtvovalnost izpolnila mero naših dolžnosti. Z veseljem gremo v ogenj bodočnosti, ker vodstvo Karadžordževićev nas navdaja s popolnim zaupanjem. Živela kraljevina SHS! Živel kralj Peter I! Živel naš Aleksander! — Jugoslovanska omladina s Slovenskega.

— **Iz bivše Štajerske** nam pišejo: Nedavno je beležil neki politični list z zadovoljstvom, da se je o priliki zavzetja nekoga lepega, prijaznega kraja nadučitelj, precej priletan, Nemčur od pamtveka, s solzami v očeh odpovedal svoji zmoti ter obljubil, da hoče biti odslej veren Slovenec in iskren narodnjak. — Ako bodo na merodajnih mestih poslušali take »skesanegrešnike«, ki so si vedeli v prejšnji dobi tako postlati, da so uživali nemško protekcijo in zasedli najlepša mesta, kdaj in